

разсъдъци, очаквания и модели на поведение с децата изобщо и с децата ромци;

» необходимост от намиране на форми за привличане на родителите – както ромци, така и българи.

В крайна сметка всички тези проблеми, които поставят за обсъждане авторите на това изследване, водят до едно съществено питане: какво е интеграция и как трябва да се мисли и осъществява тя. Отговорът, който авторите предпочитат, е насочен към приучване към самостоятелна изява, а не просто научаване на конкретни знания, които не се знае как ще се използват. От тази позиция стимулирането на творческа изява може да се окаже по-успешно от вкарването в канона на всяка цена. Въвеждането на алтернативни форми на обучение от гледна точка на визуални пособия, разчупване на шаблонните методики за преподаване – това ще изкара и българчетата от техния шаблон.

Макар и да не дава конкретен модел за извеждане на ромските деца от сегрегация в обособените училища по ромските махали, разгледаното изследване поставя много важни въпроси и търси техните решения в ситуацията на социалната интеграция на ромските и българските ученици едни към други в условията на смесено училище.

Интерес за нашето изследване представляват и резултатите от качествено изследване на причините, обуславящи различните типове отпадане на деца от училище на тема „Социална оценка на достъпа до основно образование в България“ (Илиев и Кабакчиева, 2002). Проектът е финансиран от Световната банка чрез Програма за защита на деца в риск на МТСП. Автори на изследването са И. Илиев и П. Кабакчиева и е проведено чрез свободно дълбоко интервю на 215 представители на инспекторати на образованието на МОН, директори на училища, учители, представители на НПО, местни лидери и представители на местните власти, родители, деца – ходещи и неходещи на училище, през периода 9.01.–24.02.2002 г. в 10 населени места.

Чрез това изследване авторите му се опитват да анализират състоянието на информационната база за прибиране и задържане на подлежащите на задължително основно образование деца. Прави се ясна диференциация между необхванати и отпадащи ученици, посочват се обективните и субективните причини за отпадане от училище.

Особен интерес за нашето изследване представляват изведените стратегии на местно равнище, отнасящи се преди всичко до тези изследвани общини, в които има значителна ромска общност.

Първата мярка, която се прилага почти повсеместно, е изплащането на социалните помощи да става само срещу документ, че децата са ходили на училище. Въпреки че мярката изглежда твърде ефективна, много добре се „хваща“ от интервюиращите едно от най-неприятните следствия от тази мярка – родителите започват да приемат връзката между ходенето на училище и социалните помощи прекалено директно. Така възниква ефектът на двустранната принуда, от учители и община към родители и от родители към учители и община.

Втората мярка е директното стимулиране на родителите чрез поемане на част от разходите на децата за храна и облекло. Тази мярка е сериозен стимул за родителите. Дори за голяма част от тях според ав-

*... в условията на  
смесено училище*